

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

-Aan:
Zie verzendlijst.

Telefoon 070 - 318 81 88
Telex 32374 KYDER/BIV NL
Telefax 070 - 318 79 51

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/91/095/4210	28 augustus 1991
Onderwerp			
Joegoslavië: recente ontwikkelingen (nr 46/91)			

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28 's-Gravenhage	070 - 318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/91/095/4210, d.d. 28 augustus 1991

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Inlichtingendienst Buitenland

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. AMAD

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST

JOEGOSLAVIE
Militair-politieke situatie
46/91

(Afgesloten 281200 AUG 1991)

Kroatië

De strijd in Kroatië is gisteren verder geëscaleerd, waarbij het initiatief in de meeste gevallen aan de zijde van de Servische strijdgroepen lag. Deze werden zeker in Slavonië (Oost-Kroatië) veelal gesteund door eenheden van de federale strijdkrachten (JNA), die aldaar weinig moeite meer doen om neutraliteit te handhaven in het Servisch-Kroatische conflict. In verband met de verscherping van de militaire tegenstellingen heeft de Kroatische regering alle reservisten opgeroepen. De Kroatische president Tudjman zou hebben gesteld dat een "totale oorlog" onvermijdelijk is. Van een volledige mobilisatie in Kroatië is echter nog geen sprake.

Opnieuw werden uit heel Kroatië gevechten gemeld. In het Dalmatische kustgebied zouden deze met name ook gevoerd zijn in het achterland van de havenplaatsen Zadar en Split. Dit is in zoverre opvallend dat deze niet behoren tot de Servische regio Krajina, die zich eenzijdig van Kroatië heeft afgescheiden. Het optreden van de Servische strijdgroepen kan verband houden met het reeds eerder gemelde streven van de Servische nationalistenaanpak om over een eigen haven te kunnen beschikken. Gisteren werd voor het eerst melding gemaakt van aanvallen van de federale luchtmacht op Kroatische (para-)militaire organisaties rond de Krajina. Tot op heden had de JNA uitsluitend luchtaanvallen uitgevoerd op Kroatische stellingen in Slavonië.

In Slavonië lijkt de strijd zich gisteren te hebben geconcentreerd rond Vukovar, een stad met een Kroatische meerderheid aan de Donau, die aldaar de grens tussen Servië en Kroatië vormt. Bij deze gevechten zouden niet alleen de Joegoslavische landstrijdkrachten aan Servische zijde zijn betrokken, maar ook vaartuigen van de federale marine. Dit vormt voorzover bekend de eerste maal dat de Joegoslavische marine actief aan de strijd deelneemt. Weliswaar heeft de marine eerder deze maand een eilandje voor de Kroatische kust bezet waarop de Kroaten een wapenvoorraad zouden hebben aangelegd, en zijn er meldingen dat marineschepen zich ophouden voor Kroatische havens, maar van een gewapend optreden was nog geen sprake. De marinetop bestaat in meerderheid uit conservatieven. Het aandeel van de Kroaten in de marine is buitengewoon groot, hetgeen verband houdt met het feit dat het leeuwedeel van de Joegoslavische kust tot Kroatië behoort. Tegen deze achtergrond is de actieve inzet van de marine tegen Kroatië opmerkelijk.

Hoe belangrijk de bijdrage van de JNA aan de Servische inspanningen is, blijkt volgens Kroatische verklaringen uit het feit dat in het westen van Slavonië, (rond het dorp Pakrac) waar de JNA niet actief aan de strijd deelneemt, sprake is van Kroatische militaire successen in de strijd tegen de Servische nationalistenaanpak. Deze Servische nederlaag bij Pakrac lijkt te worden bevestigd door een recente oproep van de -zelfbenoemde- Servische autoriteiten in deze regio om hulp van het staatspresidium en de JNA. Overigens wijst deze melding er nogmaals op dat de JNA zich niet in alle gevallen actief pro-Servisch opstelt.

In een poging een verdere escalatie van het conflict te voorkomen heeft gisteren, naar verluidt op initiatief van het Joegoslavische ministerie van Defensie, op het Adriatische eiland Brioni (Kroatië) een ontmoeting plaatsgehad tussen Tudjman en een aantal topmilitairen onder leiding van minister van Defensie Kadijevic. Ook de Chef van de Generale Staf Adzic en Kadijevic's plaatsvervanger Brovet waren aanwezig. Na afloop van deze bijeenkomst verklaarde Tudjman dat de militairen hem hadden verzekerd dat de JNA nog steeds de voorkeur gaf aan een politieke oplossing van de conflicten in het land. In verband hiermee riep hij de Kroatische militairen op de JNA niet te provoceren, zodat het leger zijn onpartijdigheid kan bewijzen. Hij herhaalde echter tevens de Kroatische eis dat het staakt-het-vuren in Kroatië uiterlijk eind deze week door alle partijen gerespecteerd moet worden.

Federale overheden

In verband met de escalatie van de gevechten in Kroatië zijn gisteravond pogingen gedaan om het federale presidium, dat onder meer het opperbevel voert over de JNA, in spoedzitting bijeen te laten komen. Tot op heden is niet bekend of deze pogingen succes hebben gehad, laat staan wat deze bijeenkomst als resultaat heeft opgeleverd. Gezien de verhoudingen in het presidium kan er echter van worden uitgegaan dat een eventuele vergadering onder de huidige omstandigheden niet veel meer zal opleveren dan een hernieuwde oproep aan de strijdende partijen om de wapenstilstand te respecteren.

De Europese Gemeenschap (EG)

Gisteravond hebben de ministers van Buitenlandse Zaken van de EG opnieuw sterk aangedrongen op een onmiddellijke beëindiging van de vijandelijkheden in Joegoslavië. De verantwoordelijkheid voor het voortduren van de gevechten werd met name gelegd bij Servië en de JNA, die zij beschuldigden van een "politiek van voldongen feiten". Deze formulering is in zoverre opmerkelijk dat dit juist de omschrijving is die Servië bezigde om de Kroatische politiek te typeren. Het is overigens de eerste maal dat de federale strijdkrachten zo duidelijk als agressor werden aangemerkt.

De EG-ministers drongen aan op een uitbreiding van het mandaat van de -momenteel vrijwel uitsluitend in Slovenië actieve- EG-waarnemers tot de omstrede gebieden in Kroatië. Daarnaast herhaalden zij het voornemen om op korte termijn zelf een vredesconferentie te organiseren. Hiervoor zullen de leden van het presidium, de presidenten van de zes deelstaten en een aantal leden van de federale regering worden uitgenodigd. Verondersteld kan worden dat dit in ieder geval premier Markovic en de ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie (Loncar resp. Kadijevic) zal betreffen. In het kader van deze conferentie zou een arbitragecommissie worden opgericht waarvan zowel Joegoslaven als EG-vertegenwoordigers deel zouden uitmaken.

Indien vóór 1 september geen akkoord is gesloten tussen alle Joegoslavische partijen over een dergelijke conferentie, zal deze volgens de EG-verklaring desondanks worden georganiseerd met deelname van de partijen die wél instemmen met het EG-voorstel. In dat geval zou "gemeenschappelijk internationaal optreden" tot de mogelijkheden behoren. Hiermee wordt vermoedelijk bedoeld op de internationale diplomatieke erkenning van Kroatië en Slovenië; dit dreigement vormt derhalve een poging de houding van de Servische regering te beïnvloeden.

Servië heeft zich tot op heden sterk verzet tegen een uitbreiding van het waarnemersmandaat tot de omstrede gebieden in Kroatië. Ook de andere voorstellen van de EG zullen naar verwachting op een Servische weigering stuiten. Kroatië heeft de afgelopen tijd voortdurend pogingen gedaan om het conflict te internationaliseren en zal daarom waarschijnlijk wél instemmen met een

internationale conferentie. De houding van de defensietop is niet zeker. Indien de JNA werkelijk een politieke oplossing voor de problemen in het Land voorstaat, zoals opgemaakt zou kunnen worden uit de berichtgeving over de recente bijeenkomst te Brioni, is het niet uitgesloten dat de militairen in beginsel akkoord zullen gaan met internationale arbitrage.

Bosnië-Herzegovina

Sinds gisteren worden ook gevechten gemeld tussen de JNA en (vermoedelijk Kroatische) strijdgroepen in de republiek Bosnië-Herzegovina. Deze zouden zijn gevoerd in het uiterste noorden van de republiek, in de omgeving van de weg die naar Slavonië leidt. Deze gevechten lijken primair verband te houden met de strijd in Kroatië. Desondanks wijst dit bericht er tevens op dat de etnische tegenstellingen in deze republiek, die naast een grote Moslim-minderheid (±40%) grote Servische (ruim 30%) en Kroatische (bijna 20%) bevolkingsgroepen kent, zodanig zijn verscherpt dat het Servisch-Kroatische conflict zich nu dreigt uit te breiden tot buiten Kroatië.

De groeiende spanningen in Bosnië-Herzegovina zijn niet los te zien van pogingen van de Servische regering om de bevolkingsgroepen in deze republiek tegen elkaar op te zetten en met name de Serviërs sterker aan Servië te binden. Deze pogingen passen in het kader van het streven van de Servische regering naar een Groot-Servische staat, die ook (de in meerderheid door Serviërs bewoonde delen van) Bosnië-Herzegovina zou moeten omvatten.

Gisteren is in de Bosnische hoofdstad Sarajevo een grote demonstratie gehouden tegen de strijd in Joegoslavië. Deze kan mede worden gezien als een uiting van verzet tegen met name de politieke opstelling van Servië. Tevens hebben gisteravond een aantal ouders van Bosnische JNA-dienstplichtigen het parlement van de deelstaat bezet om hun eis kracht bij te zetten dat deze soldaten niet hoeven deel te nemen aan de oorlog. Deze gebeurtenis houdt waarschijnlijk mede verband met de recent door de Bosnische (evenals de Macedonische) regering aan de JNA gestelde eis dat dienstplichtigen alleen op het grondgebied van de eigen republiek dienst hoeven te doen. Deze eis werd afgewezen door de JNA-leiding, die tevens per eind augustus stappen aankondigde om de opkomst van dienstplichtigen zelf ter hand te gaan nemen.

Macedonië

Naar eerst nu bekend is geworden is vorige week de minister van Defensie van Macedonië ontslagen. Voorlopig worden de taken van de minister van Defensie waargenomen door vice-premier Ristovski. Het ontslag van de minister houdt verband met zijn verzet tegen de eis van de Macedonische regering, dat Macedoniërs hun dienstplicht slechts in de eigen republiek zouden vervullen.

Tevens is gemeld dat de persoonsgegevens van voor dienstplicht in aanmerking komende jongeren zouden zijn verduisterd, mogelijk om eventuele maatregelen van JNA-zijde onmogelijk te maken. Het is echter niet duidelijk wie hiervoor verantwoordelijk is.

Conclusie/voorzicht

De gevechten in Kroatië breiden zich steeds verder uit. In verband hiermee heeft de Kroatische regering alle reservisten opgeroepen. De bemiddelingspogingen van de EG zullen naar verwachting stranden op de weigerachtige houding van Servië. Een verdere escalatie van de gevechten tussen Kroatië enerzijds en de Servische strijdgroepen en de JNA anderzijds lijkt onvermijdelijk, tenzij de JNA zich aan de strijd onttrekt als uitvloeisel van de onlangs opnieuw uitgesproken voorkeur voor een politieke oplossing van de conflicten in Joegoslavië.